

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Családok átmeneti otthona

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1.	Cél, funkció	3
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	3
3.	Alapelvek	3
3.1.	Önrendelkezés	3
3.2.	Részvétel	4
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4.	Eredményesség	4
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	4
4.	A szolgáltatás leírása	4
5.	Protokoll.....	6
5.1.	Szereplők:	6
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1.	Bekerülés a családok átmeneti otthonába	6
5.2.2.	A családok átmeneti otthonában töltött idő	11
5.2.3.	Kikerülés a családok átmeneti otthonából.....	25
5.3.	Személyi feltételek	28
5.4.	Kompetenciák.....	29
5.5.	Tárgyi feltételek	29
6.	Indikátorok.....	30
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	31
8.	Mellékletek	32
8.1.	Szakirodalom	32
8.2.	Jogszabályok	32
9.	Fogalommagyarázatok	33
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	34

Családok átmeneti otthona

1. Cél, funkció

A családok átmeneti otthonában nyújtott segítség célja, hogy az ideiglenesen lakhatási gondokkal küzdő családok számára lehetőséget biztosítson a család egységének megtartására, és a szociális munka eszközeivel támogassa a családot önálló életvitelük megtartásában, vagy annak visszaállításában.

A protokoll az átmeneti gondozás igénybevétele esetén a bekerülés folyamatát, a gyermekjóléti alapellátást nyújtó szolgáltatók feladatát, kompetenciáit, együttműködésének módozatait jeleníti meg a folyamat során. A szolgáltatás mindazon helyzetekben segítséget kíván nyújtani, amikor egy gyermek, illetve család olyan problémák megoldásához kér segítséget valamely szolgáltatótól, amelyek átmeneti gondozás igénybe vételével megoldhatóak, vagy legalábbis súlyuk csökkenthető (lakhatási nehézségek, családon belüli erőszak, munkahely elvesztése, család működési zavarai, életvezetési problémák, egészségügyi problémák).

A protokoll leírja a családok átmeneti otthonából történő kikerülés folyamatát. Összefoglalja azokat a teendőket, melyek a kikerülést előkészítik. Elkülöníti a szolgáltatók és szereplők kompetenciáit, feladatait a folyamat egyes szakaszaiban. Megjeleníti a szereplők közötti együttműködési pontokat, az együttműködés formáit. Támpontokat nyújt a segítő folyamat értékeléséhez, az átmeneti gondozás sikerességének, hatékonyságának megítéléséhez.

A kigondozás előre megtervezett folyamat, amire mind a család, mind a gondozást nyújtó szolgáltató fokozatosan készül.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A családok átmeneti otthonának célcsoportja az átmenetileg otthontalanul maradt, veszélyeztető környezetből menekülő, családon belüli erőszak áldozatává vált gyermek és szülője, illetve a válsághelyzetben lévő várandós anya.

A szolgáltatás megvalósultnak tekinthető, ha egyetlen olyan gyermeket sem kell családjától különválasztva elhelyezni (akár alapellátási, akár szakellátási formában), akinek legjobb érdeke a családjával együtt történő elhelyezés lenne.

Ehhez elegendő családok átmeneti otthonbeli férőhelyre, megfelelő reintegrációs programra, s a családok átmeneti otthonaiban megfelelő személyi és tárgyi feltétel rendelkezésre állására van (lenne) szükség.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A családok átmeneti otthona az elhelyezés teljes folyamatában arra törekszik, hogy a gyermek és a szülő az intézményi keretek között se

veszítse el önállóságát, ellátásáról, szolgáltatások igénybevételéről ő maga döntsön.

3.2.Részvétel

A családot érintő kérdések, ügyek átbeszélésekor a családot érintő kérdések megvitatásánál általános szakmai elv, hogy a szakemberekkel együtt a gyermek és a szülő is jelen legyen, legfontosabb szereplőként ők is tevékenyen részt vegyenek a megbeszéléseken. Ezen szakmai elvnek érvényre kell jutnia az elhelyezés megszervezésének kezdetekor is.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A családok átmeneti otthonának ellátottjai a fokozatosság elve szerint egyre önállóbbak saját ellátásukban, a sorsukat érintő kérdések eldöntésében.

3.4.Eredményesség

A családok átmeneti otthona önmagában olyan intézmény, amely a család elhelyezésével megelőzi a gyermek családból való kiemelésének szükségességét. Amennyiben a későbbiekben a családtól való elválasztás mégis megtörténik, akkor is ez az ellátás teszi lehetővé, hogy a családból való kiemelés csak utóbb váljon szükségessé. Mivel a gyermek legjobb érdeke saját családjában nevelkedni (ameddig ez nem veszélyezteti egészséges fejlődését), az elhelyezés időszakával a fenti esetben is meghosszabbítja a gyermek életének azon szakaszát, amelyet saját családjában nevelkedve tölthet.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A családok átmeneti otthona a gyermekek átmeneti gondozásának egyik formája. A gyermekek átmeneti gondozását - a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy bejegyzésével - ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani. A 14. évét be nem töltött gyermeket szüleitől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet. A szülő gyermeke ellátásában

munkarendjéhez igazodóan részt vesz. A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását - lehetőség szerint - iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

A családok átmeneti otthona megszakítás nélküli munkarend szerint működő bentlakásos intézmény, amely az alapellátás keretében a gyermek és szülője, illetve a várandós anya számára alaptevékenységként biztosítja az átmeneti gondozást.

Befogadás

A családok átmeneti otthona az otthonba történő befogadásról haladéktalanul értesíti a gyermek és a szülő lakóhelye szerinti (és a családok átmeneti otthona szerint területileg illetékes) gyermekjóléti szolgálatot; ha a szülő kiskorú, törvényes képviselőjét, valamint gyermeke törvényes képviselőjét is.

Ha a kiskorú szülő és törvényes képviselője, illetve gyermekének törvényes képviselője között vita merül fel az átmeneti otthonban való tartózkodás miatt, a gyámhivatal döntését kell kérni.

Elhelyezési feltételek

A családok átmeneti otthona a szülő és gyermeke együttes lakhatását otthonszerű elhelyezés formájában biztosítja. A családok átmeneti otthonának legalább 12, de legfeljebb 40 személy (felnőtt és gyermek együttes) ellátására kell alkalmasnak lennie. Az egyes családok elhelyezésére külön lakószobát kell biztosítani. A szociális válsághelyzetben lévő várandós anyák gyermekük születéséig közös lakószobában is elhelyezhetők. A családok átmeneti otthonában biztosítani kell az éjszakai és nappali tartózkodásra, a személyi tisztálkodásra, az étkezésre, közösségi együttlétre szolgáló helyiségeket.

Ellátás

A családok átmeneti otthona a gyermek számára szükség szerinti ellátást nyújt, a szülő (esetleg nagykorú testvér), illetve a szociális válsághelyzetben lévő várandós anya (és esetleg annak élettársa) számára pedig biztosítja az életvitelszerű tartózkodás lehetőségét, tisztálkodási, mosási, főzési lehetőséget, textíliával történő ellátást és a személyes higiéné feltételeinek megteremtését, szükség szerint ruházatot és élelmiszert, az elsősegélyhez szükséges felszereléseket.

A szülő munkavégzése, vagy egyéb indokolt távolléte, illetve akadályoztatása esetén a családok átmeneti otthona segítséget nyújt a szülőnek gyermeke ellátásához, gondozásához, illetve segíti a szülőt a gyermekének megfelelő napközbeni ellátáshoz való hozzájutásban.

A családok átmeneti otthona ezek mellett pszichológiai, jogi, szociális és mentálhigiénés segítséget nyújt, így különösen a fiatal szülő, a családi krízis következtében, illetve bántalmazás, fenyegetés miatt védelmet kereső szülő és gyermek, a szociális krízis miatt bekerülő családok számára.

Az ellátásra vonatkozóan az intézmény vezetője és az igénybevevő írásbeli megállapodást köt. A megállapodásnak tartalmaznia kell, hogy a teljes

körű ellátásból mely ellátásokat nyújtja a családok átmeneti otthona és melyeket biztosítja a szülő. Amíg a szülő semmilyen ellátást nem képes biztosítani a gyermeknek, a családok átmeneti otthona teljes körű ellátást nyújt a gyermeknek.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- család (szülők-gyermek, anya-gyermek, apa-gyermek, gyám-gyermek, szükség esetén a gyermek nagykorú testvére)
- gyermekjóléti szolgáltató (családgondozó)
- átmeneti gondozást nyújtó (családok átmeneti otthona: szakgondozó, gondozó, családgondozó, intézményvezető, fenntartó)
- gyámhatóság, gyámhatósági ügyintéző
- a gyermekkel, családdal kapcsolatban álló szakemberek

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A szolgáltatás leírása 3 fő részből áll:

5.2.1. Bekerülés a családok átmeneti otthonába

A bekerülésről szóló fejezetben először a bekerülés **előzményeit**, majd a bekerülés **körülményeit**, **módját**, a szülő és gyermek, az átmeneti otthon, a gyermekjóléti szolgáltatást végző szakemberek **feladatait** tárgyaljuk.

5.2.2. A családok átmeneti otthonában töltött idő

A családok átmeneti otthonában töltött időt elemző fejezetben először a **gondozásról, nevelésről, segítő tevékenységről** van szó a beilleszkedés, majd a gondozás időszakában. A **különböző korosztályú elhelyezettekkel** való foglalkozásról szól a következő rész. Ezután a családok átmeneti otthonának **feladatait**, majd a gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenységét tárgyaljuk.

5.2.3. Kikerülés a családok átmeneti otthonából

A kikerülést elemző fejezetben először a családok átmeneti otthonából való **kigondozás előzményeit**, annak lehetséges módját (az optimális kigondozást, illetve az otthonból való tervezetlen kikerülést) tárgyaljuk. Részletezzük a család, a családok átmeneti otthona, a gyermekjóléti szolgálat **feladatait**. Az otthonból való kikerülés utáni **utógondozás jellegű támogatás** is része ennek a fejezetnek.

5.2.1. Bekerülés a családok átmeneti otthonába

A családok átmeneti otthonának szolgáltatásai önkéntesen vehetők igénybe, kivéve, ha a gyámhatóság védelembe vételi eljárás kapcsán rendeli el az átmeneti gondozás igénybevételét. A családok átmeneti

otthonába való bekerülés során figyelemmel kell lenni arra, hogy az átmeneti gondozás elsődlegesen szolgáltató jellegű, a szülő kérésére, beleegyezésével valósul meg. Igénybevétele átmeneti jellegű, a család problémáinak, az előálló krízishelyzet megoldásának idejére korlátozódik. Az átmeneti gondozás azon alapelve, hogy lehetőséget nyújt a szülőnek arra, hogy aktív klienssé váljék, a családok átmeneti otthonába történő bekerüléssel mindenképpen érvényre kell, hogy jusson. A szolgáltatók szakmai munkájának alapvetően arra kell irányulnia, hogy a gyermeket a szülőtől ne kelljen elválasztani, az együttes elhelyezés nyújtotta lehetőségeket a család ki tudja használni, és problémáik megoldására tudjon fókuszálni.

I. A bekerülés előzményei lehetnek:

- előzmény van a – családok átmeneti otthonával megegyező illetékességű – gyermekjóléti szolgáltatónál (alapellátás);
- előzmény van – családok átmeneti otthonával megegyező illetékességű – a gyermekjóléti szolgáltatónál (védelembe vétel);
- előzmény van más gyermekjóléti szolgáltatónál;
- előzmény van valamely jelzőrendszeri tagnál;
- előzmény van az átmeneti gondozásban (másik intézményből költözés);
- nincs gyermekvédelmi előzmény;
- nincs semmilyen előzmény.

Információnyújtás:

A széleskörű információnyújtás egyik felelőse (a közvetítő fél) a gyermekjóléti szolgálat. Fontos, hogy a szolgáltatók (gyermekjóléti szolgálat és az átmeneti gondozást nyújtó) közösen mérjék fel, hogy a családnak valóban az adott családok átmeneti otthonának szolgáltatásai a legmegfelelőbbek. Így kiküszöbölhető az is, hogy a beköltözést követően, sokszor hosszú utazás után derüljön ki, hogy a család nem kívánja igénybe venni a szolgáltatást.

Az átmeneti gondozást nyújtó intézménynek kötelessége a lehető legpontosabb információkat nyújtani szolgáltatásairól, a bekerülés feltételeiről, az elhelyezés lehetőségéről, a megközelítés módjáról, a fizetendő térítési díjról, az együttműködés feltételeiről, az igénybevevőről vezetett nyilvántartásokról, a beköltözés jogi és gyakorlati következményeiről.

Az ellátást igénybevevő csak a megfelelő és hiteles tájékoztatás után tud dönteni arról, hogy igénybe veszi-e a szolgáltatást. Így teljesülhet a döntési szabadság, valamint az önkéntes igénybevétel.

Minden esetben fontos, hogy a már korábban gondozott család adatlapjait és a gondozáshoz kapcsolódó információkat megkapják az otthonok a gyermekjóléti szolgálatától. Így folytatódhat a már megkezdett munkafolyamat, a kidolgozott célok megvalósítása, és az egyéni gondozási-nevelési tervben megfogalmazott feladatok teljesítése.

Lehetőség szerint kerüljön sor esetkonferenciára a bekerülés előtt. Amennyiben ez a családok átmeneti otthonában történik, az érintett család széleskörű rálátást nyer a nyújtott szolgáltatásokról, a lehetőségekről, megismerheti a házirendet, az intézményben dolgozó szakembereket. Lényeges, hogy a megbeszélésen mindhárom fél legyen jelen (család, gyermekjóléti szolgálat családgondozója, családok átmeneti otthonának szakembere). Az együttes jelenlét módot ad a felmerülő kérdések tisztázására, a problémamegoldás lehetőségeinek közös végiggondolására, valamint annak eldöntésére, hogy a család elfogadhatónak találja-e helyzetében a kialakult szolgáltatást.

II. Bekerülés körülményei, módja:

A bekerülés körülményei lehetnek:

- gyermekjóléti szolgáltató közvetítésével;
- gyermekjóléti szolgáltató közreműködésével;
- az ellátást igénylő maga kéri felvételét;
- jelzőrendszeren keresztül;
- hatóságon keresztül (védelemben vételi eljárás során elrendelt módon).

Bekerülés módja:

A családok átmeneti otthonainak gyakorlata alapján kétféleképpen juthatnak be a családok:

1. Felvételi beszélgetés alapján (általában gyermekjóléti szolgálat ajánlásával);
  2. Telefonos felkeresés alapján (általában azonnali elhelyezést keresve krízishelyzet esetén).
- Felvételi beszélgetés alapján: A két fél között előzetes időpont egyeztetés után felvételi beszélgetés történik, melynek célja, hogy a kliens megismerje az intézmény szolgáltatásait, céljait, lehetőségét, az intézmény pedig meggyőződjön az együttműködési szándékról, megismerje a problémát és felmérje, hogy valóban ez az az intézménytípus, mely a család átmeneti élethelyzetének javulását eredményezheti. Célszerű, ha a felvételi beszélgetésen, amennyiben van ilyen, a közvetítő gyermekjóléti szolgálat családgondozója is jelen van.

2. Telefonos megkereséskor

- a. ha közvetítő szakember telefonál, a felek a szociális munka etikai kódexének betartásával, megfelelő hitelességgel tájékoztatják egymást az ellátást igénybevevők érdekében a kialakult helyzetről, és az ellátás szükségességének indokairól;
- b. ha az igénybevevő telefonál, részletes tájékoztatást kell kapnia az ellátás igénybevételéről és következményeiről.

Amennyiben azonnali elhelyezés szükségessége merül fel, a segítségnyújtók (családgondozó, védőnő, rendőrség, igazságügyi hivatal, stb.) arra kényszerülnek, hogy több átmeneti otthont hívjanak fel az azonnali elhelyezés reményében, amíg üres férőhelyet találnak. (Ez a probléma még azokon a településeken is jelentkezik, ahol ellátási szerződés van átmeneti gondozást biztosító családok átmeneti otthonával.) Ezt a folyamatot könnyíti meg az a nyilvántartási rendszer, melyet a módszertani családok átmeneti otthona fog működtetni az üres férőhelyekről (a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Országos Módszertani Családok Átmeneti Otthona, Miskolc), illetve családon belüli erőszak esetén az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT), amely krízis férőhelyek tekintetében nyújt segítséget.

A szülő feladatai a bekerüléssel kapcsolatban

Az átmeneti gondozás alapelve, hogy lehetőséget nyújt a szülőnek arra, hogy aktív klienssé váljon, ugyanígy minden humán segítő folyamatnak eszköze és egyben célja is, hogy a segítséget kérő legyen kompetens saját ügyeiben, megfelelő információk és tudás birtokában legyen képes döntéseket hozni a saját és családja sorsát illetően. A gyermekjóléti szolgáltató feladata, hogy ehhez maximális segítséget nyújtson, a szülő pedig ezen információk birtokában:

- a gyermekjóléti szolgálatok és a családok átmeneti otthonai által adott információkat gyűjtse össze és összegezza,
- gyermeke érdekének figyelembevételével hozzon az adott helyzetben döntést,
- döntsön arról, hogy
  - a felajánlott szolgáltatások közül melyiket veszi igénybe,
  - családon belüli erőszak esetén látteleletet készített-e, feljelentést tesz-e,
- ezekben az esetekben mérlegelje a jogi, társadalmi és pszichológiai következményeket,
- felelősen döntsön arról, hogy milyen esetekben kezdeményez pert az illetékes bíróságon (gyermekelhelyezés, válóper, vagyonmegosztás, büntető perek, stb.).
- a veszélyeztetett helyzet megszüntetése érdekében vállaljon együttműködést a folyamat szereplőivel.

A szülők védelembe vétel esetén az általuk elfogadott határozatban foglaltak betartásáért felelősek.

Az egyes családtagok vállaljanak konkrét feladatokat helyzetük megoldásában.

Természetesen, amennyiben egy-egy szolgáltatás igénybevételének elmulasztásával csorbulnak a gyermek jogai, illetve a gyermek egészséges fejlődésének veszélyeztetése áll fenn, akkor ezt haladéktalanul jelezni kell a szülő felé, majd pedig – ha nem történik ebben pozitív változás –, akkor a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó felé meg kell tenni a szükséges intézkedést.

Mivel az átmeneti gondozás szolgáltatásainak igénybevétele a családok átmeneti otthonaiban önkéntes, ezért az együttműködő szakemberek és családgondozók fogadják el a család döntését a szolgáltatások igénybevétele tekintetében. Ha a szülő úgy dönt, hogy nem kívánja igénybe venni a szolgáltatást, illetve nem ez a megfelelő ellátási forma számukra, akkor más lehetőséget kell keresni. A szolgáltatás igénybevételére vonatkozóan a családgondozó sem kényszerít, sem nyomást nem gyakorolhat. Kötelessége annyi, hogy megfelelő és széleskörű információt nyújtson az egyes családtagok számára, és lehetőséget teremtsen a család élethelyzetében jelentkező problémák megoldására.

A szakszerű munka kritériuma az eredményorientáltság és az átlátható struktúra. E két kritérium biztosíthatja, hogy a gyakorló szakember ne vesszen el a nagyon bonyolult és feszültség-teli helyzetekben. Ezek a kritériumok mind a felhasználó, mind a szakember számára átláthatóvá teszik a beavatkozási folyamatot, lehetővé teszik az együttműködést a munka során létrejövő kapcsolatokban.

Amennyiben a család közvetlenül keresi meg a családok átmeneti otthonát és felvételt nyer, akkor a családok átmeneti otthonában az esetvivőnek a következő feladatai vannak a gyermekjóléti szolgáltató felé:

- Befogadja a családot, és elkészíti az első helyzetfelmérést. A befogadásról telefonon és írásban értesíti a gyermek és a szülő lakóhelye és tartózkodási helye szerinti gyermekjóléti szolgáltatót.
- Amennyiben az elhelyezés előreláthatólag egy hónapnál hosszabb időtartamú lesz, az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozója esetkonferenciát szervezhet, melynek egyik témája lehet az egyéni gondozási-nevelési terv összeállítása.

Amennyiben a család közvetlenül kerül családok átmeneti otthonába, akkor a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálatban lévő esetgazdának a következő feladatai vannak:

- a családok átmeneti otthonának írásos értesítését követően – arra reagálva – minél hamarabb felveszi a kapcsolatot a családok átmeneti otthonának illetékes családgondozójával;
- amennyiben a gyermekjóléti szolgálatnál nincs nyilvántartva a család, megbeszéli a szükséges azonnali intézkedéseket, további teendőket a helyzet feltárása érdekében;
- ha a gyermekjóléti szolgálatnál ismert a család, elküldi a szükséges információkat, illetve a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapjait a családok átmeneti otthonába;
- ha a család távolról kerül a családok átmeneti otthonába, úgy elképzelhető, hogy az esetvivő – a családok átmeneti otthona településén illetékes gyermekjóléti szolgáltatóval együttműködve – saját határain belül el tudja látni a családot, ezért a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálatnak nem lesz konkrét feladata, illetve nem is tud ilyet vállalni;
- családon belüli erőszak esetén fontos, hogy figyelemmel kísérje az otthon maradt családtagok helyzetét, mert őket fogja felkeresni a

bántalmazó a családja megtalálása érdekében. Ezért számukra részletes információt kell nyújtani a jogi és gyakorlati tennivalók és lehetőségek tekintetében.

A tényleges tartózkodási hely (azaz a családok átmeneti otthona) szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat feladata

Azért fontos meghatározni a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat feladatát, mert a gyakorlatban a bekerülő családok gyakran fiktív lakóhellyel rendelkeznek, vagy nem a lakóhelyükhöz közeli otthonba kerülnek. Gyakran előfordul az is, hogy a család nem is akar korábbi lakóhelyére visszaköltözni, a családok átmeneti otthona szerinti településen szeretne letelepedni, így a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat tud csak konkrét segítséget nyújtani, és a családok átmeneti otthonából való kiköltözést elősegíteni.

A tényleges tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat az alábbi esetekben lát el esetfelelősi feladatot:

1. amikor egy család közvetlenül keresi fel a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálatot,
2. amikor a család előreláthatólag az adott városban/kerületben (ahol a családok átmeneti otthona van) szeretne és tud a továbbiakban letelepedni,
3. amikor a családok átmeneti otthonában lakó gyermek védelembe vételére kerül sor.

A családok átmeneti otthonának és a gyermekjóléti szolgálatnak az alábbi alapelvek szerint kell együttműködniük:

- A felelősség mindenkié, aki érintett az adott családdal kapcsolatban függetlenül attól, hogy milyen mértékű a nevesített, konkrét feladata.
- A megbeszéléseken a konszenzusos döntéshozatal az irányadó.
- Egyet nem értés esetén: a családok átmeneti otthona hozza meg a döntést, de a döntés meghozatalakor figyelembe veszi a gyermekjóléti szolgálat javaslatát.

5.2.2. A családok átmeneti otthonában töltött idő

Gondozás, nevelés, ellátás, segítő tevékenység a családok átmeneti otthonában

1. A beilleszkedés időszaka

A családok átmeneti otthonának feladatai

A beköltözésnél minden család külön szobában kap elhelyezést. Lehetőleg az a családgondozó fogadja a családot, aki az első interjút készítette velük, elkíséri őket a szobába és azonnali helyzetfelmérést készít a családról ellátottságuk, személyes irataik, anyagi helyzetük tekintetében. Ha hiányos a felszerelésük, ellátja őket élelemmel, ágyneművel, a

tisztálkodáshoz szükséges eszközökkel. Előfordul, hogy annyira fáradt a család, hogy tisztálkodás után szeretne lepihenni, ezt tiszteletben tartva a következő napra halasztódik a személyes iratok áttekintése, a szükséges, törvény által előírt nyomtatványok közös értelmezése, kitöltése. A bizalom megteremtéséhez fontos a barátságos légkör. Beköltözköztetve a gyermeket egyszerre több trauma éri: az eddigi megszokott környezetének elhagyása, kapcsolatainak elvesztése, és egy új intézményes normákkal való szembesülés. Ennek enyhítése érdekében a családgondozó bemutatja az újonnan érkező felnőtteket és gyermeket a lakóközösségnek, végigjárják a közösen használt helyiségeket (pl. a játszósobát), megbeszélik a használati feltételeket. Beszélgetésük során meghallgatja a család igényeit, elvárásait, ismerteti jogait, kötelességeit az otthonban való tartózkodás ideje alatt. Ekkor ismeri meg a család a családok átmeneti otthonának Házi rendjét is.

Az átmeneti gondozást nyújtó felveszi a kapcsolatot a küldő, vagy illetékes gyermekjóléti szolgálattal, tájékozik a gyermek és a szülő eddigi segítő kapcsolatairól, az ezt megelőző helyzetükről (megkapja a korábban keletkezett „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlapokat). Optimális esetben - az állandóságot szem előtt tartva - a gyermek maradhat a megszokott gyerekközösségben.

Am az esetek többségében, országos illetékességű otthonoknál a gyerek nemcsak lakóközösséget vált, de egy új nappali ellátású intézménybe kerül. Ilyenkor, ha a gyerekek számára nem sikerül megfelelő intézményt találni, vagy a beiratkozás valamilyen probléma miatt nem valósulhat meg, vagy a gyermek oktatáshoz való joga valamilyen okból sérül, a családok átmeneti otthonának családgondozója segítséget kér az önkormányzat oktatási osztályától a gyermek korosztályának megfelelő intézmény megtalálásához, és időpontot kér a gyermek beiratkozásához.

Felmérve a szülő hozzáállását, együttműködési készségét, megajánlja a segítségét az ügyintézéshez és az új oktatási anyagok beszerzéséhez. Követhető gyakorlat lehet a tankönyvek beszerzéséhez az iskola könyvtári szolgáltatását igénybe venni, ahol a tanév közben érkező gyermekek számára biztosítanak könyveket. Ha a tágabb családban, természetes támogató közegben nincs megfelelő személy, a szülő kérésére a családgondozó megszervezi a gyermek közösségbe járását, eleinte kísérelését akár idősebb, szintén odajáró gyermek segítségével (amennyiben a szülő ezt a lehetőséget el tudja fogadni).

A családok átmeneti otthonában folyó segítő munka lényege, hogy a szülő meg tudja tartani öngondoskodó képességét (ehhez a munkahely megtartása, illetve megszerzése elengedhetetlen), ezért a családgondozó elsősorban a gyermek gondozásának megszervezésében segít a szükséges mértékig, nevelési elveit, gyakorlatát a szülő továbbra is érvényesíti, ha ezzel nem veszélyeztetni gyermeke fejlődését. A család és a családgondozó megállapodnak egy következő időpontban, amikor egy hosszabb beszélgetés keretében körvonalazódik a probléma, ami a jelenlegi helyzetet okozza, meghatározzák az elérni kívánt célokat, és világossá teszik a feladatmegosztást a felnőtt családtag, a segítő és a gyermek között, majd a Megállapodásban írásban is rögzítik azt.

Feltérképezik, hogy a gyermek szempontjából mely területen van hiány, a gyermek szükségleteit milyen mértékben tudja a család kielégíteni, figyelembe veszik a gyermek véleményét, kulturális és vallási szokásait.

A megállapodás tartalmazza a szülő által fizetendő személyi térítési díj havi összegét, illetve a szülő által esetlegesen vállalt előtakarékoság havi összegét is.

Ha a család előreláthatóan egy hónapnál tovább veszi igénybe az ellátást, a résztvevők (a szolgáltatást igénybevevő család, az esetvivő családgondozó, a közvetítő, illetve a családok átmeneti otthona területén illetékes gyermekjóléti szolgáltató családgondozója) megbeszélés keretében fogalmazzák meg a gondozási-nevelési tervet és a családok átmeneti otthona családgondozója elkészíti azt.

Ha 2 éven belül ismételt igénybe vételre kerül sor, akkor a családgondozó értesíti az illetékes gyámhivatalt. Ezekben a helyzetekben a gyámhivatal feladata eldönteni, hogy a családok átmeneti otthonában történő elhelyezés mellett szükséges-e más intézkedést kezdeményezni a gyermek érdekében.

A családgondozónak akkor is értesítenie kell a gyámhivatalt, ha kiskorú szülő kéri gyermekével az elhelyezését a családok átmeneti otthonában, mivel a gyámhivatalnak intézkednie kell a gyermek és a kiskorú szülő érdekében.

A gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenysége:

Más településről érkezett család esetén

Amennyiben a beköltöző család más településről érkezett, úgy sűrűn az az elv, hogy az alapellátást a lakóhelyhez lehető legközelebb kell nyújtani. Ebben az esetben a családok átmeneti otthonának szakmai team-je több gyermekjóléti szolgálat családgondozójával (a családot korábban gondozó, volt lakóhely szerint illetékes és a helyben illetékes családgondozó) tart kapcsolatot a segítő tevékenység során.

Azonos településről érkezett család

Azonos településről érkezett család esetében is lehetséges, hogy a családot korábban gondozó családgondozó nem azonos a családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes családgondozóval. Ebben az esetben is mindkét családgondozó bevonásra kerül a segítő folyamatba.

Korábban gyermekjóléti szolgáltatónál alapellátásban részesülő család esetén:

Fontos a szerepek és feladatok megosztása a családot segítő szakemberek között, hogy a család a lehető leghatékonyabb támogatást kapja az átmeneti időszak alatt.

A család beköltözését követően a családok átmeneti otthonának családgondozója indokolt esetben megbeszélést hív össze, melyre a családon kívül meghívja az illetékes családgondozó(ka)t és az érintett jelzőrendszeri tagokat.

Résztvevők:

- A család (kicsi gyerek esetén csak a szülő);
- A gyermek gondozását (korábban) végző gyermekjóléti szolgálatos családgondozó (esetgazda);
- A családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója;
- A gyermek oktatása, napközbeni ellátása kapcsán érintett oktatási intézmény gyermek-és ifjúságvédelmi felelőse, kapcsolattartója;
- Egyéb, az eset kapcsán bevonandó szakember.

Célja:

- Információcsere
- Kapcsolatrendszer feltérképezése
- Feladatmegosztás (felelősök, határidők meghatározásával).

Gondozási-nevelési terv elkészítése:

A segítő szakemberek kapcsolatfelvételét követően az átmeneti otthon családgondozója (esetvivő) a család bevonásával közös gondolkodást, megbeszélést követően elkészíti a gondozási-nevelési tervet.

A gondozási-nevelési terv:

A családok átmeneti otthonában elhelyezett gyermek gondozási-nevelési tervét a „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlap-rendszer megfelelő adatlapján szükséges dokumentálni.

Az adatlapot gyermekenként szükséges kitölteni 30 napot meghaladó gondozás esetén, az elhelyezést követő 15 napon belül.

Amennyiben a gyermekjóléti szolgálat a családdal korábban már kapcsolatban állt, készült gondozási nevelési terv, akkor annak tartalmára figyelemmel kell lenni az átmeneti gondozás során készített gondozási nevelési tervben.

A terv tartalmazza azokat a feladatokat, melyekre a gondozási folyamat épül, illetve az érintett személyek felelősségét és munkamegosztását az átmeneti gondozás megszüntetése, a család életének rendezése érdekében.

A terv tartalmazza:

- a tervkészítés idejét;
- a tervkészítésért felelős személy nevét;
- a gyermek gondozásával-nevelésével kapcsolatos feladatok tervezését (egészségügyi ellátás, mentálhigiénés segítségnyújtás, tanulmányok, munka, etnikai, nyelvi, kulturális szempontok, vallásgyakorlás) több terület figyelembevételével, a család igényeinek megfogalmazásával;
- a gondozás nevelés kapcsán megfogalmazott megállapodásokat, felelősöket;
- esetleges kapcsolattartásra jogosult személyekkel történő kapcsolattartása módját, formáját;
- a gyermekre vonatkozó esetleges hatósági intézkedés, bírósági eljárás tartalmát, ezzel kapcsolatos szülői teendőket.

A gondozási-nevelési tervben szükséges meghatározni a szakemberek (átmeneti gondozás és gyermekjóléti szolgálat) közötti együttműködést konkrét feladatmegosztással.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója és az átmeneti gondozást nyújtó szakmai team a gyermek érdekében közös alapelvek mentén, egységes gondozási folyamat keretében nyújt segítséget a családnak.

Védelembe vétel esetén:

Amennyiben a gyermek védelembe vétele során kötelezi a szülőt a települési jegyző az átmeneti gondozás igénybevételére, úgy a szülői önkéntesség nem jelenik meg a szolgáltatás igénybevételénél. Az átmeneti gondozás fontos alapelve az önkéntesség, melynek hiánya a gondozás kimenetelét erősen negatív irányban befolyásolhatja.

Előfordulhat olyan eset is, hogy védelembe vétel keretében gondozott gyermek és családja kerül önkéntesen a családok átmeneti otthonába a védelembe vétel időtartama alatt.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozójának feladata, hogy a védelembe vételi határozat jogerőre emelkedését követően 15 napon belül egyéni gondozási-nevelési tervet készítsen a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapján a családdal.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója az átmeneti gondozás szakmai teamjével ebben az esetben a védelembe vételi tárgyalást követően megbeszélést tart, ahol megtörténik az előzmények ismertetése, a lehetőségek mérlegelése, a közös gondolkodás a gyermek érdekében. Amennyiben a védelembe vétel ideje alatt költözik a család a családok átmeneti otthonába, abban az esetben is szükséges a megbeszélés összehívása, mert a rendkívüli helyzet új gondozási-nevelési terv készítését és a szakemberek közötti együttműködés kérdéseinek megvitatását kívánja meg.

Résztvevők:

- a család (kicsi gyerek esetén csak a szülő);
- a gyermek kirendelt családgondozója;
- a családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója (amennyiben nem azonos a kirendelt családgondozóval);
- a családot korábban gondozó gyermekjóléti szolgálat családgondozója;
- a családok átmeneti otthonának szakembere;
- a gyermek oktatása, napközbeni ellátása kapcsán érintett oktatási intézmény gyermek-és ifjúságvédelmi felelőse, kapcsolattartója;
- egyéb, az eset kapcsán bevonandó szakember.

Célja:

- Információcsere
- Kapcsolatrendszer feltérképezése
- Feladatmegosztás

Az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítését a kirendelt családgondozó által összehívott esetkonferencia előzheti meg a család és az eset kapcsán érintett minden szakember részvételével. A védelembe vétel keretében elkészített egyéni gondozási-nevelési terv alapján kerülhet sor az átmeneti gondozásban a család gondozási-nevelési tervének megfogalmazására.

A kirendelt családgondozó feladata felhívni a szülő, illetve a gyermek figyelmét arra, hogy a védelembe vétel sikertelensége esetén a gyermekvédelmi gondoskodás más eszközének alkalmazására kerülhet sor.

A gondozási-nevelési terv:

A családok átmeneti otthonában elhelyezett gyermek, gondozási-nevelési tervét a „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlap-rendszer megfelelő adatlapján szükséges dokumentálni.

A védelembe vétel és az átmeneti gondozás tervei természetesen egymásra.

A gondozási-nevelési terv egyebekben azonos az előzőekben részletezettekkel (amikor a család a gyermekjóléti szolgálattal az önkéntes együttműködés keretében működik együtt).

A beilleszkedés folyamatában mind az átmeneti otthon szakmai teamjének, mind a gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozójának intenzív gondozási teendői vannak a gyermekkel és a családdal az együttműködés kialakításában.

A szakemberek közötti kapcsolattartás a védelembe vétel keretében történő gondozás során rendszeres személyes találkozás, illetve telefonon történő konzultáció. Általában a gyermekjóléti szolgálat tart kapcsolatot a jelzőrendszer tagjaival, hívja össze a megbeszéléseket.

2. A gondozás folyamata

A szükség szerinti ellátás¹ tartalma

A családok átmeneti otthonai kliensköre életkori szempontból nagyon különböző. A következőkben az ellátások korcsoportonkénti bontásban szerepelnek.

Mindig a család egyedi élethelyzetét kell figyelembe venni, ehhez mérten kell a szükség szerinti ellátást biztosítani. Feltétlenül szem előtt kell tartani, hogy a család természetes támogatórendszerének feltérképezése,

---

¹ Hosszú viták és egyeztetések után 2009-ben a szakma javaslatára változott az 1997. évi XXXI. Törvény 45. paragrafus (1) bekezdésében a családoknak nyújtott ellátások területe a családok átmeneti otthonában. A gyermekek számára nyújtott teljes körű ellátást felváltotta a szükség szerinti ellátás fogalma. Ez a változás könnyítette a családok átmeneti otthonai működését, mert hangsúlyt adott a családi erőforrás felhasználásának, és csak ott nyújt segítséget, ahol az elakadás ténye felmerül.

lehetőség szerinti újraélesztése fontos feladat (ha ez nem ellentétes a gyermek érdekével, s van rá mód).

A **várandós kismamákat** szükség szerinti teljes körű ellátás illeti meg gyermeke megszületéséig.

A családok átmeneti otthonai befogadják a válsághelyzetben lévő várandós kismamákat. A családgondozó feladata az ő ellátásuk, szülésre való felkészítésük. A születendő kisbabák ellátása már ebben az időszakban elkezdődik a leendő anyuka ellátásával. A kismamák jellemzően a védőnő jelzésére, s a gyermekjóléti szolgálat kérésére kerülnek be az átmeneti otthonba, munkahely és kapcsolatok nélkül, ellátatlanul. Általában a baba születéséig és utána még 1-2 hónapig teljes körű ellátást kapnak, mert ennyi idő szükséges ahhoz, hogy a gyermekek jogán járó jövedelmük megérkezzen.

A családok átmeneti otthonában figyelemmel kísérik a terhes kiskönyvbe írottakat, hogy a várandós anya elment-e a szükséges vizsgálatokra, kell-e segíteni ezen vizsgálatok helyszínére való eljutásában. Segítik a szülőt abban, hogy a szükséges orvosi papírok eljussanak egyik védőnőtől a másikig. Segítenek olyan életmódot kialakítani, amely mind a baba, mind pedig az anya egészségét szolgálja.

A szükséges tárgyi felszerelések (babakelengye, a kiságy ágyneművel, a fürdőkád, lehetőleg babahordozó, babakocsi, stb.) beszerzéséhez, a szülés közeledtével saját személyes kórházi holmijának összekészítéséhez is a családgondozó nyújt segítséget szükség szerint. Amennyiben a kismama motivált, és nem zárkózik el attól, hogy ebbe a folyamatba bevonják a természetes támogató rendszert (a leendő apát, nagyszülőt, egyéb rokonokat), a családgondozó segítséget nyújt ebben is a kismamának.

A gyermekkorú ellátottakat az alábbi korcsoportokba sorolhatjuk:

- újszülöttről a kisgyermekkorig
- óvodáskorú
- iskoláskorú
- nagykasz

Az **újszülöttek, csecsemőkorúak és kisgyermekkorúak** szükség szerint ellátása

A szülészetén töltött idő alatt szükség esetén a családgondozó meglátogatja az újszülöttet és anyukáját, beviszi az összekészített babakelengyét, és az ellátás részeként megszervezi a kis család otthonba történő haza szállítását. A szobájuk elő van készítve fogadásukra, a gyermekorvos és a védőnő 24 órán belül meglátogatja a családot, az édesanyát ellátják a megfelelő tanácsokkal, gyógy-készítményeket írhatnak elő. A család egyedi élethelyzetét, támogató kapcsolatait és jövedelmét figyelembe véve, a családgondozó – ha szükséges – kiváltja a baba ápolásához elengedhetetlen gyógyszereket, és felhívja az anya figyelmét a szoptatás fontosságára. Szükség esetén, ha az anya nem tud szoptatni, a tápszerrel való táplálásra való áttérés anyagi vonzata főleg a kezdeti időben szintén a családok átmeneti otthona költségvetését terheli.

Az újszülöttnak élete első 1-2 hónapjában a szükség szerinti ellátás szinte egyenlő a teljes körű ellátással.

A csecsemő ellátását helyzetükhöz igazodva fokozatosan át kell engedni a szülőnek. Hangsúlyozzuk a fokozatosság elvét: a családgondozó figyelembe vesz minden körülményt, hisz a baba ellátása minden helyzetben biztosított kell legyen.

Fel kell mérni a család saját erőforrását, és ahhoz mérten nyújtani az ellátást gyermeknek, felnőttnek egyaránt, törekedve a család minél gyorsabb öngondoskodóvá válására.

Óvodás és kisiskolás gyerekek ellátása

A családok átmeneti otthonában lakó óvodás és kisiskolás korú gyermekek szülei optimális esetben munkával rendelkeznek, teljes család esetében legalább az egyik felnőtt. Ebben a korcsoportban is a családok átmeneti otthonába való bekerülés időszaka az ellátás szempontjából a legkritikusabb. A család beköltözésekor a családok átmeneti otthona a megfelelő tárgyi és személyi feltételek biztosítása mellett azonnali helyzetfelmérés alapján a helyzethez igazodó szükség szerinti ellátást ajánl fel a családnak. A gyakorlat azt mutatja, hogy a beköltözéskor ez leginkább teljes körű ellátást jelent, ami a gondozási folyamat során fokozatosan csökken. A szülő akut krízis helyzetének megszűnésekor „visszaveszi” a gyermekéről való gondoskodást, mert képessé válik saját erejéből kielégíteni a gyermek szükségletét.

A családok átmeneti otthona a szükség szerinti ellátás során a minimális intervenció elvét érvényesíti. A családok átmeneti otthona elsősorban a tárgyi feltételeket és a gyermekeknek a napközbeni ellátásokhoz, a szükséges szolgáltatásokhoz való hozzáférését, a megfelelő szakemberhez való jutást biztosítja.

Az óvodás és kisiskolás gyermekek esetében az ellátás része a felügyeletük megoldása szüleik akadályoztatása esetében, pl. kórház, vidéki ügyintézés. Ha nem váratlan eseményről van szó, a családgondozó megszervezi a gyermek felügyeletét a pontos időtartam meghatározásával. A gyermek szükségleteit figyelembe véve a családok átmeneti otthona tanulási, játéklehetőséget nyújt biztonságos környezetben. A családok átmeneti otthonában a szolgáltatás részét képezik a szabadidő hasznos eltöltését nyújtó programok, kulturális rendezvények. Ezek általában közös családi programok, amelyek pozitív minták is. Gyakoriak a csak gyermekeknek ajánlott szórakozást jelentő foglalkozások.

A gyermekfelügyelettől való mentesítés eredményeként a szülők magukra is időt tudnak fordítani, így könnyebben birkóznak meg feladataikkal, csökken a feszültség és erősödik a családi kohézió. A fenti célokat szolgálják a nyári táborok is, ahol a gyermeknek egyedül vagy szüleivel együtt van lehetősége a közös élmények gyűjtéséhez, átéléséhez.

Az iskoláskorú gyermekek esetében az ellátás részei a tanulás során felmerülő iskolai költségek, valamint az utazás és a kapcsolattartás költségei.

A szülővel minden támogatást pontosan egyeztetni kell, a szükséges mértékig ajánlott nyújtani és a Megállapodásban kell rögzíteni. Az ellátás mértékének változását - optimális esetben folyamatos csökkenését - szintén rögzíteni kell. A Megállapodás mellékletét képezheti egy lap, ahol az ellátás felelősségét, a szülő és a családok átmeneti otthona közötti munkamegosztás mértékét rögzítik.

Kamasz, fiatal ellátása a családok átmeneti otthonában

A szokásosnál is több figyelmet igényel az a család, ahol nagy kamasz gyermek (is) van. Bár a Házi rend egyértelműen szabályozza az intézményben elvárt viselkedési kereteket, a Megállapodás pedig rögzíti az ellátást, a kamaszok, fiatalok általában nem tudják összeegyeztetni igényeiket a lehetőségeikkel. Jellemző, hogy az adomány ruhák nem megfelelőek számukra, de a család szűkös anyagi keretei nem teszik lehetővé márkás ruhák, cipők vételét. Jellemzően ugyanez a helyzet a személyes higiénés eszközök esetében is. Az otthon által nyújtott ellátás nem felel meg a kamasz elvárásainak. Ennek a helyzetnek az elfogadtatása nagy kihívás a gyermekén kívül szülőnek és családgondozónak egyaránt.

Kamaszok esetében az ellátás egyik legfontosabb eleme általában a személyiségállapotuknak megfelelő terápiás módszer kiválasztása, és az igénybevétel biztosítása megfelelő szakemberek útján. Fontos az életkoruknak megfelelő tanulási, képzési lehetőségek felkutatása, életkoruknak megfelelő szabadidős tevékenységek megajánlása, lehetőség szerinti finanszírozása az ézszerűség határain belül.

A felnőtt kliensek ellátása

A családok átmeneti otthonába bekerült felnőttet az ellátás kizárólag szülői szerepe, gyermeke jogán illeti meg. Gyermekvédelmi alapintézményként elsősorban a gyermek ellátására kell figyelni, de a szülő jól-léte, ellátottsága természetesen függvénye a gyermek ellátottságának.

A tárgyi feltételek a felnőttet is megilletik. Természetbeni ellátásukat az adott felnőtt körülményei határozzák meg.

Minden családot megillet a külön lakószoba (közös fürdő és konyha használat). A zárható konyhabútor a konfliktusok elkerülését biztosítja. A családgondozó feladata, hogy kiegészítse a felnőtt ellátását, meghagyva öngondoskodását, felelősségét saját maga és felnőtt társa ellátásában, támogassa a tágabb család tagjaival, barátokkal való kapcsolattartást, találkozást, közös időtöltést. A felnőtt kliens számára biztos támaszt nyújtanak és eligazítást adnak vállalt felelősségéről a Megállapodásban rögzítettek. Az ő esetükben úgy, mint a család összes tagjánál érvényes a beköltözésnél a helyzetfelmérés és az ehhez igazodó ellátás, aminek a fokozatos csökkenése mellett a képessé tétel a cél. Ha a család nem rendelkezik saját ágyneművel, ruhaneművel, textíliával, edénnyel, ezeket

a családok átmeneti otthona biztosítja számukra, a gondozási lapon a pontos leltárt feltüntetve.

A családok különböző mértékű támogatása sokszor a lakók egymás közti konfliktusához vezet. Ezek a konfliktusok természetesen, kezelésük a szakemberek feladata.

A családok átmeneti otthona feladata a felnőttek szükség szerinti étkezésének megoldása: egészséges, jól működő felnőttek esetében alapanyag biztosítása a főzéshez, ha egészségi állapotuk, készségeik hiányosak, főtt étel, illetve konzerv biztosítása. Ruházkodásukat az ingyenes ruhaosztási lehetőségeket figyelemmel kísérve lehet segíteni. Szobájuk, környezetük szebbé tételére az adományokból nyílik lehetőség, igényeik figyelembe vételével.

Minden korcsoportra, a teljes klienskörre vonatkozik - a szükséges ellátás keretében - a folyamatos gyógyszer kiváltási támogatás. A sokszor örökletes, élethelyzetükből adódó krónikus betegségek kezelésére szolgáló gyógyszerek kiváltása általában meghaladja a család anyagi lehetőségét, ennek a problémának az enyhítésére a gyermek, felnőtt, házi-, vagy szakorvos a hatásában közel azonos, de az olcsóbbik gyógyszert írja föl számukra.

A családok átmeneti otthonai speciális csoportját képezi az öt éve működő regionális krízisszolgáltatás, ahol a bántalmazottak egy ingyenesen hívható telefonszámon keresztül azonnali elhelyezést kapnak védett környezetben. Az ő esetükben akut kríziskezelés folyik. Mind a gyermekek, mind pedig a felnőttek teljes körű ellátást kapnak maximum 30 napig (ez további 30 nappal meghosszabbítható). Esetükben nagy hangsúlyt kap a jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítségnyújtás. Ezeket a szolgáltatásokat intézményen belül, rendszeres időközönként lehet igénybe venni, de rendkívüli esetben nagyon rövid idő alatt rendelkezésére áll a klienseknek.

A családok átmeneti otthonának feladatai

Beilleszkedés elősegítése

A családok átmeneti otthonába való bekerülést jellemzően egy bizonytalan élethelyzet előzi meg. A beköltöző családnak időre van szüksége a megnyugváshoz. Néhány nap után a család már biztonságban érzi magát, beilleszkedett a lakóközösségbe, ha munkával rendelkeznek, akkor az ellátásukat önmaguk biztosítják, ha nincs munkahely, akkor megkezdődik az intenzív munkakeresés. Optimális esetben a felnőttek dolgoznak (illetve egyikük gyes-en van, vagy főállású anyja), a gyermek közösségbe jár. A megnyugvás időszakát követően kerülnek felmérésre a család természetes erőforrásai, emberi kapcsolatai.

Külső kapcsolatok támogatása

Amennyiben egyszülős családról van szó, nagy hangsúlyt kap a gondozási idő alatt a másik szülővel való kapcsolattartás. Az otthon látogatási

szabálya elősegíti a gyermek rokoni, baráti kapcsolattartását. A közös ünnepekkor a gyermeknek lehetősége van látogatókat hívni, együtt ünnepelni.

Az önállóság elősegítése

Amennyiben a család felvételtkor teljes körű ellátásban részesült, törekedni kell arra, hogy ezt felváltsa a szükség szerinti ellátás, melynek részleteit (a feladatmegosztást) írásbeli megállapodásban rögzítik. A cél a szülőt képessé tenni az öngondoskodóvá válásra. Annak érdekében, hogy az átmeneti gondozás minél rövidebb ideig tartson, fontos meghatározni az érintettek tevékenységi körét, amit időkeretben helyeznek el.

A családgondozó a szülő felmerülő nevelési nehézségeivel, gondozással kapcsolatos hiányosságaival a rendszeres megbeszélések alkalmával foglalkozik, átbeszéli azokat, mérlegelik, milyen lépések szükségesek a gyermek érdekében, hogy egészséges személyiségfejlődése biztosított legyen.

A család jövedelem igazolás alapján személyi térítési díjat fizet, ha nem rendelkezik jövedelemmel, az ellátás ingyenes.

A család működésének figyelemmel kísérése

Amikor a családok átmeneti otthonából a gyermek már oktatási nevelési intézménybe jár, onnan visszajelzések érkeznek teljesítményéről, viselkedéséről. A családgondozó az esetleges hiányzások csökkentése érdekében napi kapcsolatban áll az iskolával, ahonnan kérésére azonnali jelzést kap hiányzás esetén. A gyermek értelmi, érzelmi, pszichés, fizikai fejlődését a védőnő és gyermekorvos is figyelemmel kíséri. Ha az ellátást nyújtó azt tapasztalja, hogy a szülő magatartása a gyermek fejlődését negatívan befolyásolja, a családgondozó feladata a szülővel megbeszélni a problémákat, amelyek kedvezőtlenül hatnak a gyerekekre és szólni az esetleges következményekről is. Ezt meg kell tennie annak ellenére, hogy a család önkéntesen vette igénybe az átmeneti gondozást, melynek célja elsősorban a lakhatás biztosítása, nem pedig a család életébe való beavatkozás. Beavatkozásának sikertelensége esetén megbeszélést hív össze a pontosan meghatározott probléma tárgyában. Azon próbálják közösen keresni a megoldást (esetleg külső szakember: pl. pszichológus, jogász segítségének igénybevételével). A megbeszélésen a családgondozó ismerteti az esetet, a találkozás konkrét okát, az eddig megtett lépéseket, eredményeket, s a sikertelenségről is beszélni kell. Meghallgatják a szülőt, ha lehet, a gyermeket is, a szakembereket, közös problémamegoldó stratégiát alakítanak ki személyekre lebontva, a vállalások időbeli meghatározásával. Születhet javaslat a gyermek védelembe vételére, súlyosabb esetben a családból történő ideiglenes hatályú kiemelésére.

A gyermeknek korának és fejlettségének megfelelő mértékben és módon elmondják, hogy mi fog történni és miért.

A családok átmeneti otthona sajátos eszköztárával: egyéni és csoportos felnőtt és gyermekfoglalkozásokkal, kulturális, családi és gyermek programokkal próbál hasznos elfoglaltságot nyújtani, s egyben mintát mutatni a benne élőknek. Ezekben a programokban önismereti,

szerepjáték elemek szerepelhetnek, s családi normák, értékek kerülnek átbeszélésre, megjelenítésre.

A család aktív együttműködésével haladnak a kitűzött célok megvalósítása felé a gyermek érdekeit szem előtt tartva. A probléma-orientált beállítódás helyett a célorientáció kerül előtérbe. Pontosán megfogalmazódik, hogy mikor, hol, kinek, mit kell cselekednie az eredmény elérése érdekében a családi egység megtartása, kohéziójának erősítése mellett.

Tudatosítani kell a szülőben, hogy ebbe az ellátásba gyermeke jogán kerülhetett, döntéseinél mindig az ő érdekeit szem előtt tartva kell cselekednie.

A kitűzött célok egyike mindenképpen az átmeneti gondozásból való kilépés lehetséges útjainak végiggondolása, a lehetőségek megtalálása, a legoptimálisabb kiválasztása, s a kiválasztott út megvalósítása.

A gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenysége

Önkéntes együttműködés keretében történő gondozás

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gondozás folyamatában koordinatív, támogató szerepet tölt be, folyamatosan aktuális információval rendelkezik a család aktuális élethelyzetéről, körülményeiről, az esetleges változásokról, rendszeresen konzultál az átmeneti otthon szakmai teamjével és az érintett jelzőrendszeri tagokkal.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója szervezi vagy részt vesz (a feladatmegosztás szerint) az átmeneti gondozás szakmai team-je által szervezett megbeszéléseken, melyről minden esetben feljegyzés készül.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója rendszeres kapcsolatot tart a családdal és a gyermekkel. A gyermekjóléti szolgálatnál lehetőséget biztosít a személyes konzultációra a szülő és a gyermek számára egyaránt.

A gyermekjóléti szolgálat biztosítja a család számára azokat a szolgáltatásokat, melyek a gondozási tervben rögzítésre kerültek, és a gondozás hatékonysága érdekében szükséges annak igénybe vétele:

- lakhatással kapcsolatos ügyintézés (lakáskeresés, lakáspályázat, írásbeli támogatás);
- anyagi-megélhetési problémák rendezése (jövedelemforrások felkutatása, álláskeresés, támogatásokhoz való hozzájuttatás);
- szabadidős programok szervezése gyermekek számára (játszóház, nyári tábor, csoportfoglalkozások, stb.);
- mentális, pszichés ellátás a szülői szerep erősítésére (pszichológus, pszichiáter, pár-, családterápia, szakambulancia) gyermekgondozási, nevelési tanácsadás;
- családi kapcsolatok rendezése (külső kapcsolatok feltérképezése, életvezetési tanácsadás);
- egészségügyi ellátás (háziorvosi ellátás, szűrővizsgálatok, szakorvosi gondozás).

Védelembe vétel keretében történő gondozás

A védelembe vétel keretében történő gondozás minden esetben a gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója által dokumentált

gondozási-nevelési terv alapján történik. A tervben megfogalmazásra kerülnek:

- a gyermeket veszélyeztető tényezők;
- a veszélyeztető tényezők megszüntetésére irányuló feladatok felelősökre lebontva (szülő, gyermek, segítő szakemberek);
- a feladatok teljesítésének határideje.

A védelembe vételi adatlapot az abban feladatot vállaló személyek aláírásukkal hitelesítik. A gyermekjóléti szolgálat az elkészült gondozási nevelési terv egy példányát megküldi a védelembe vételt elrendelő jegyző számára.

Az átmeneti gondozásban megfogalmazott gondozási terv a gyermekjóléti szolgálat védelembe vételi adatlapja figyelembe vételével készül el a szülő, gyermek és a gondozási folyamatban résztvevő szakemberek részvételével, együttműködésével.

A kirendelt családgondozó a védelembe vételi határozatban rögzítetteknek megfelelően segíti a családot a gondozás során. Segíti a szülőt a gondozási, nevelési, problémák megoldásában, szülői szerepének erősítésében, egyéb életviteli nehézségének leküzdésében.

A gyermekjóléti szolgálat védelembe vétel keretében biztosítja a család számára azokat a szolgáltatásokat, melyek a gondozási tervben rögzítésre kerültek, és a gondozás hatékonysága érdekében szükséges annak igénybe vétele:

- lakhatással kapcsolatos ügyintézés (lakáskeresés, lakáspályázat, írásbeli támogatás);
- anyagi-megélhetési problémák rendezése (jövedelemforrások felkutatása, álláskeresés, támogatásokhoz való hozzájuttatás);
- szabadidős programok a gyermek számára (játszóház, nyári tábor, csoportfoglalkozások, stb.);
- mentális, pszichés ellátás a szülői szerep erősítésére (pszichológus, pszichiáter, pár-, családterápia, szakambulancia), gyermekgondozási, nevelési tanácsadás;
- családi kapcsolatok rendezése (külső kapcsolatok feltérképezése, életvezetési tanácsadás);
- egészségügyi ellátás (háziorvosi ellátás, szűrővizsgálatok, szakorvosi gondozás).

A védelembe vétel rendkívüli felülvizsgálatát kezdeményezheti a kirendelt családgondozó, amennyiben az átmeneti gondozás igénybevételével megszűnnek azok a problémák, melyekre a hatósági intézkedést alapozták.

Amennyiben a veszélyeztetettség szülői elhanyagolás miatt áll fenn és a családtámogatási ellátásokból a szülő nem az elvárt szinten gondoskodik gyermekéről, úgy a jegyző dönthet a családi pótlék természetben történő nyújtásáról.

A családi pótlék természetben történő nyújtásának lehetősége védelembe vételhez kapcsolódó intézkedés, így vagy a védelembe vétellel egyidejűleg, vagy védelembe vétel során helyzetértékelést követően a gyermekjóléti szolgálat javaslatára történik. A pénzfelhasználási tervet a gyermekjóléti szolgálat családgondozója készíti el a szülőt és a gyermeket bevonva. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gyermek átmeneti gondozása esetén egyeztet az átmeneti otthon szakmai teamjével a pénzfelhasználási tervet illetően, hiszen a gyermek szükségleteiről az ellátást nyújtó szolgáltató rendelkezik a legtöbb információval.

A családi pótlék természetben történő felhasználása esetében a jegyző eseti gondnokot jelöl ki.

Az eseti gondnok személyére elsősorban a gyermek arra alkalmas más közeli hozzátartozóját, a polgármesteri hivatal nem gyermekvédelmi, ill. gyámhatósági feladatot ellátó ügyintézőjét, az óvodai, iskolai gyermekvédelmi felelőst, a védőnőt, a családsegítőt, gyermekjóléti szolgálat családgondozóját, vagy az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozóját, szakmai munkakörben foglalkoztatott alkalmazottját jelöli ki a jegyző.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója együttműködik az eseti gondnokkal, segíti őt a családdal történő együttműködésben, a pénzfelhasználási terv megvalósításában.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója az átmeneti gondozó intézmény szakmai teamjével együttműködve, - a lehető legkisebb beavatkozás elvét követve - azon dolgozik a családdal, hogy a családi pótlék feletti szülői rendelkezési jog csak legszükségesebb ideig kerüljön korlátozásra. A jegyző a családi pótlék természetben történő nyújtásának indokoltságát félévente felülvizsgálja, de a gyermekjóléti szolgálat családgondozója szükség esetén bármikor kezdeményezheti a családi pótlék természetben történő nyújtásának felülvizsgálatát.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója a védelembe vétel éves felülvizsgálatához helyzetértékelést készít. A helyzetértékelést megelőzően a gyermekjóléti szolgálat családgondozója összehívja az átmeneti gondozás szakmai teamjét, az érintett jelzőrendszeri tagokat, a gyermeket, a szülőt, esetleg más támogató személyeket, rokonokat. A résztvevők értékelik a gondozási tervben megfogalmazott feladatok teljesülését, a szülő és gyermek együttműködési készségét, az átmeneti gondozás hatékonyságát, további szükségességét, a védelembe vétel további indokoltságát, esetlen más gyermekvédelmi gondoskodás indokoltságát.

A megbeszélésen a szakemberek már mind rendelkeznek azokkal az információkkal, amik egyértelművé teszik a további javaslatot a gyermek sorsával kapcsolatban. A szülő aktivitásáról a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésében, szülői szerepének vállalásáról, együttműködéséről az átmeneti gondozást nyújtó szakmai team rendelkezik elegendő információval. A gyermek fejlődéséről, alkalmazkodásáról, magatartásáról, szülővel való kapcsolatáról, helyzetéről az átmeneti gondozást nyújtó és az érintett jelzőrendszeri tagok is megfelelő információval rendelkeznek. A gyermek és a szülő a

támogatások igénybevételét követően értékeli aktuális helyzetüket, mérlegelik lehetőségeiket, megfogalmazzák a szükséges segítségeket.

A kirendelt családgondozó, összegezve a gondozás során tapasztaltakat, a feladatok teljesülését, a gondozás célját, a szakemberek véleményét, az együttműködés jellegét, javaslatot tesz az adatlapon a védelembe vétel megszüntetésére, fenntartására vagy más gyermekvédelmi gondoskodási forma igénybevételének szükségességére.

A helyzetértékelésben az átmeneti gondozás szakmai teamjével meghozott közös döntés nyomán értékeli az átmeneti gondozás indokoltságát, szükségességét és javaslatot tesz az átmeneti gondozás védelembe vétel keretében történő további elrendelésére, vagy annak megszüntetésére a védelembe vétel fenntartása mellett.

Amennyiben a kirendelt családgondozó a védelembe vétel megszüntetésére tesz javaslatot és alapellátás keretében történik a gyermek további gondozása, a gyermek érdekében a szülő kérésére az átmeneti gondozás továbbra is igénybe vehető.

5.2.3. Kikerülés a családok átmeneti otthonából

I. A kigondozás előzményei:

A kigondozás optimális esetben a családok átmeneti otthonában zajló folyamat eredménye. A család a gyermekjóléti szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások segítségével, konkrétan megfogalmazott rövid és hosszú távú célok mentén válik alkalmassá arra, hogy az intézményi ellátást követően önállósodni, és a társadalomba visszailleszkedni tudjon. A reintegráció csak a család és a szolgáltatók (gyermekjóléti szolgálat, családok átmeneti otthona) szoros együttműködésével valósulhat meg eredményesen.

II. A kigondozás irányai:

1. A család visszagondozása eredeti lakóhelyére:

A családok esetében a legideálisabb megoldás, ha az átmeneti probléma megszüntetése után az eredeti lakókörnyezetébe térhet vissza, mert ott található a családi erőforrások jelentős része; vagyon (lakás, földek, egyéb tulajdonjogok), barátok, ismerősök, valamint a gyermekek számára megszokott közeg (iskola, óvoda, barátok, személyes tárgyak), melyek a biztonságot nyújtják.

2. A család kigondozása más lakókörnyezetbe

Azokban az esetekben, amelyekben nem lehetséges az eredeti közegbe való visszatérés, lehetővé kell tenni, hogy a lehető legkisebb változással és kockázattal járjon a kigondozás. Különös gondot kell fordítani arra, hogy - a családon belüli erőszakot átélt személyek - biztonságos környezetbe távozhassanak a családok átmeneti otthonából.

Földrajzilag akár eredeti lakóhelyére, akár más lakókörnyezetbe költözik a család, gyakran előfordul, hogy a tágabb család valamely része fogadja be az átmeneti otthonban tartózkodókat.

III. A kigondozás módjai:

1. Optimális kigondozás:

Ebben az esetben tervszerű, előre kiszámítható folyamat eredménye a család kikerülése az otthonból. Lehetőség van a folyamatok előkészítésére, nem csak az ügyintézők, hanem mentális és kapcsolati szintek fejlesztése során is. Lehetséges, hogy a gyermek nem saját családjához kerül, hanem a szülő támogatásával (családbafogadással) befogadó családhoz.

Célszerű a kiköltözést megelőzően megbeszélést szervezni, amelyen nem csak a család és a családok átmeneti otthonainak dolgozói vesznek részt, hanem annak a településnek a szakemberei is, ahová a család költözni fog (gyermekjóléti szolgálat családgondozója, védőnő, családon belüli erőszak esetén rendőrség, polgárőrség szakemberei, stb.). Szakmailag indokolt a megbeszélést azon a településen összehívni, ahová a család költözni fog. Fontos, hogy ne csak a költöző családot készítsük fel a változásokra, hanem az otthon maradt, vagy befogadó családtagokat is.

A kiköltözés tervezésében nagy hangsúlyt kell kapnia az iskolai félév, vagy a tanév végének. A gyermek érdekét az szolgálja, ha az adott félévet, vagy tanévet az adott intézményben tudja lezárni.

A gyermekjóléti szolgálat feladatai:

- esetátadás, esetátvétel;
- iratanyagok megküldése;
- ellátásokhoz való hozzájutás segítése (átmeneti segély, lakásfenntartási támogatás, albérleti támogatások, stb.);
- esetenként és lehetőség szerint a költözésben való segítségnyújtás;
- a kiköltözés helyére vonatkozó környezettanulmány elkészítése;
- a családtagok, rokonok, ismerősök, intézmények felkészítése a család fogadására.

Családok átmeneti otthonának feladatai:

- Az átmeneti gondozásról szóló megállapodás felbontása.
- Iratanyagok, a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapjainak megküldése.
- Az állandó lakcím, és a költözés helye szerinti gyermekjóléti szolgálat értesítése.
- Amennyiben a gyermek védelembe vételi eljárás alatt áll, és a gondozást a családok átmeneti otthona címe szerinti gyermekjóléti szolgálat végezte, úgy a családok átmeneti otthona címe szerinti gyermekjóléti szolgálatot is értesíteni kell. Célszerű ezt a költözés napján telefonon megtenni (a postai úton történő tájékoztatás előtt) annak érdekében, hogy ha a család azonnali segítségre, tájékoztatásra szorul, azt azonnal megkaphassa. Különösen fontos

ez családon belüli erőszak esetében, ahol hangsúlyozottan fontos a biztonság és a védelem megszervezése.

- Értesíti azt az oktatási-nevelési intézményt, melybe a gyermek az átmeneti gondozás ideje alatt járt, amennyiben ezt a gyermek és a szülő nem tette meg. Fokozottan figyel a tankönyvek, étkezési térítési díjak, esetleges más tartozások rendezésére.
- Felkészíti mind a gyermeket, mind a szülőt a változásokra, az esetleges következményekre, tájékoztatást nyújt a különböző lehetőségekről.
- Felhívja a szülő figyelmét, hogy a kiköltözést követően kötelessége a lakcímváltozásról értesíteni az illetékes szerveket (MÁK, bíróság, gyámhatóság, stb.).

Szülő, család feladatai:

- együttműködést vállal a segítő intézményrendszerrel és segítő szakemberekkel;
- a kiköltözés lehetőségeit számba véve hozza meg azt a döntést, mely a gyermekei számára a legmegfelelőbb megoldást nyújtja;
- a gondozási folyamat végén önállóan végzi ügyintézéseit a kiköltözés megvalósulása érdekében;
- rendezi személyi térítési díját a családok átmeneti otthona felé;
- az átmeneti gondozás megszűnésekor az okmányirodában rendezi lakcímbejelentésüket;
- felkészíti gyermekét a változásokra, elmagyarázza, hogy mi miért történik;
- életkorának megfelelően figyelembe veszi gyermeke véleményét a kiköltözés körülményeivel kapcsolatban;
- részt vesz a kiköltözést kísérő adminisztrációs folyamatban (pl. megállapodás felbontása).

2. Tervezetlen kikerülés

Előfordul, hogy a családok átmeneti otthonából való kikerülés nem a bekerülést megalapozó gondok rendeződése okán valósul meg. Erre a kikerülésre általában a házirend súlyos megsértése miatt; vagy a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésével kerül sor.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy amikor a gyermeket saját szülei veszélyeztetik, és elhelyezésre van szükség, a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére kerül sor (ez a jelenlegi jogi szabályozás következménye).

A családok átmeneti otthonának feladatai:

- javaslatot tesz a gyermek elhelyezésére a gyermekjóléti szolgálat felé;
- elkészíti a helyzetértékelést;
- biztosítja a gyermek biztonságát, védelmét a döntésig.

A gyermekjóléti szolgálat feladatai:

A megkapott jelzés alapján javaslatot tesz a megfelelő gyermekvédelmi intézkedésre a gyámhatóság felé. Mivel a családok átmeneti otthonának dolgozói napi szinten ismerték a szülők életvitelét, nevelési módszereit, a gyermekjóléti szolgálat családgondozója elfogadja a családok átmeneti otthonának javaslatát.

Szülő, család feladatai:

- összekészíti és átadja a gyermek iratait, személyes ruházatát és használati tárgyait;

Bármilyen okból kerül sor a család tervezetlen kiköltözésére, a szakemberek feladata eldönteni, hogy a kiköltözés nem ellentétes-e a gyermek érdekével.

Ha a szakemberek véleménye szerint a család kiköltözése egyértelműen veszélyezteti a gyermeket, akkor haladéktalanul kezdeményezni kell a gyermek családból való kiemelését.

Ha a szakemberek bizonytalanok abban, hogy a család kiköltözése veszélyezteti-e a gyermeket, akkor gondoskodni kell arról, hogy a családdal új lakóhelyén foglalkozzon az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója.

IV. „Utógondozás”

Amennyiben a családok átmeneti otthonának van erre erőforrása, a családgondozó kilépéskor megajánlja az utógondozás lehetőségét a gyermek és a szülő számára. Optimális esetben a Családok átmeneti otthonában együtt töltött idő alatt a kliens és segítője között bizalomra alapuló szakmai kapcsolat jött létre. Ez biztos támaszt jelenthet a családnak a kiköltözés után jelentkező, előre nem látható, a család erejét meghaladó problémák felmerülése esetén. Ebben az esetben is a gyermek van a segítség fókuszában. Az ő érdeke kívánja, hogy a család az újonnan felmerülő problémák ellenére meg tudja tartani lakhatását. Ennek érdekében a családok átmeneti otthona a segítő tevékenységen túl élelmiszerrel, gyógyszerrel támogathatja a családot. A családok átmeneti otthona anyagi segítséget nyújthat az albérleti díj, lakbér kifizetésében. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a családnak nyújtott segítség, támasz egyre csökkenő intenzitású legyen, segítse elő a család teljes önállósulását.

A családok átmeneti otthona utógondozás biztosítása esetén tevékenységét egyezteteti a családdal foglalkozó gyermekjóléti szolgálatával.

5.3. Személyi feltételek

- önálló intézmény esetében intézményvezető, integrált intézmény esetében szakmai vezető;
- 40 férőhelyes családok átmeneti otthonában

- 4 szakgondozó, gondozó a családok gondozására,
- 2 családgondozó,
- Pszichológiai tanácsadó és jogász heti minimum 5-5 órában a lakók számára;

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Személyes kompetenciák:

- adekvát kommunikáció;
- asszertivitás;
- empátia;
- érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság;
- visszacsatolási készség;
- konszenzuskészség;
- kontroll (ellenőrző képesség).

Szakmai kompetenciák:

- A csoportdinamikai jelenségek jellemzőinek ismerete.
- A kommunikáció fajtáinak, a kommunikációs zavaroknak az ismerete.
- A konfliktusok fajtáinak és a konfliktuskezelés módjainak ismerete, azok alkalmazásának készsége.
- A segítő beszélgetés jellemzőinek ismerete, alkalmazása.
- A szakma etikai szabályainak és dilemmáinak ismerete.
- A szakmai együttműködés etikai szabályainak ismerete és alkalmazásának készsége.
- A szociális és társadalombiztosítási ellátások szabályozásának ismerete.
- Családi szerepek és szerepkonfliktusok, a családi életciklusok ismerete.
- Én-védő mechanizmusok ismerete, alkalmazásának készsége.
- Fejlődés lélektani ismerete.
- Kompetencia-határok ismerete és tiszteletben tartása.
- A szükségletek és erőforrások feltárását szolgáló módszerek ismerete.

5.5. Tárgyi feltételek

Tárgyi feltételek:

- minden család számára külön lakószoba, közös konyha, nemek szerint, vagy családonként elkülönített fürdőhelyiségek, WC-k, közösségi helyiség;
- felszerelt játszószoza;

- zárható szekrények;
- a szakembereknek külön iroda;
- a tanácsadáshoz (jogász, pszichológus) bizalmas beszélgetés lefolytatására alkalmas helyiség;
- irodai eszközök;
- telefon, fax (a lakók és a munkatársak részére egyaránt);
- számítógép, nyomtató, internet (a lakók és a munkatársak részére egyaránt);
- személygépjármű vagy utazási költségek biztosításának lehetősége.

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Befogadás	Sikeres beilleszkedések aránya évente	Elégedettség-vizsgálat
2. Együttműködés a családdal	A betartható gondozási-nevelési tervek aránya (módosítás betarthatatlanság miatt) aránya/év	Gondozási-nevelési tervek (a módosítások okainak végignézése)
3. Együttműködés az alapellátással	Gyermekjóléti szolgálat családgondozóival való megbeszélések száma/év	Emlékeztetők
4. Gyermek intézménybe (óvoda, iskola) járása	Rendszeresen gyermekintézménybe járó gyerekek aránya/év	Beszámoló
5. Szülők jövedelme	Rendszeres jövedelemmel rendelkező családok aránya/ év	Statisztika
6. Család beilleszkedése	A házirendet megszegő családok aránya/év	Statisztika
7. Családi kapcsolatok	Külső családi kapcsolatokkal rendelkező családok aránya/év	Statisztika
8. Kikerülés	Természetes közegbe (családtagokhoz, önálló lakásba, vagy albérletbe) költöző családok aránya/év	Statisztika

9. Munkatársak mentálhigiénéje	szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)/év	éves beszámoló
--------------------------------	---	----------------

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

Egy-egy esetre vonatkozóan:

- A gyermekjóléti szolgálat adekvát szolgáltatást közvetít.
- Az elhelyezés megvalósulása esetén:
  - o a gyermekjóléti szolgálatban minden információ rendelkezésre állt a családok átmeneti otthonáról;
  - o a családok átmeneti otthonában minden információ rendelkezésre állt a gyermekjóléti szolgáatról;
  - o a családok átmeneti otthonában volt hely az új család fogadására;
  - o a két szolgáltató véleménye azonos az igénybevétel szükségességéről;
  - o a család tényleges, valódi együttműködést mutat;
  - o a szülő a feladatait ellátta;
  - o létrejött a szakemberek közti megbeszélés;
  - o a Gyermekvédelmi adatlapok megfelelő tartalommal és kidolgozottsággal készültek el;
  - o a megfelelő Gyermekvédelmi adatlapokat megfelelő tartalommal és időben elküldték felhasználási helyükre;
  - o intenzív együttműködés valósul meg szülő, gyermek, szakember között;
  - o intenzív együttműködés valósul meg a szakemberek között;
  - o a feladatok megosztása konkrétan meghatározott;
  - o megvalósul a tervezett kidolgozás.

A szolgáltatás egészére vonatkozóan

- Családon belüli erőszak esetében jellemzően minden bántalmazott igénybe meri venni a szolgáltatást.
- Az elhelyezés jellemzően azonnal meg tud valósulni.
- A családok jellemzően megtartják felelősségüket saját gyermekeik nevelésében.
- Az átmeneti gondozásban lévő családok maximum 1 éven belüli kiléptetése jellemzően megvalósul, önálló életvitelre képesek.
- Az átmeneti gondozásban lévő családok kikerülése jellemzően sikeres, a társadalomba történő beilleszkedésük, lakhatásuk megoldása tartós.
- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén sincs információhiány a gyermekjóléti szolgálat részéről.
- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén is elmondja a család a szakembereknek, hogy hová költözik.

- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén is valóságos az együttműködés a család részéről.
- Ha a családok átmeneti otthonába való bekerülés oka családon belüli erőszak volt, akkor sem a család bizalmatlansága az oka a tervezetlen kikerüléseknek.
- A családok átmeneti otthonából való kikerülések tervezetlenségének jellemzően nem a helytelen kigondozási terv (megléte, vagy minősége) az oka.
- Jórészt az előre tervezett idő alatt valósultak meg a kigondozások.
- A kigondozások utáni elhelyezések jórészt tartósak voltak.
- Amennyiben a gyermek családból való kiemelése vált szükségessé, történt javaslattétel ideiglenes hatályú elhelyezésre, vagy nevelésbe vételre.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Pál Gabriella - Pál Tibor - Tardos Katalin - Varjú Gabriella 2006. Családok átmeneti otthonai Budapesten I- II. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Báló Ottilia – Barát László – Bubrják Ottó – Megyeri Vilmos – Mihály Blanka – Moszt Éva – Sidlovics Ferenc – Papp Krisztina – Tüski Anna – Urbán Erika 2005. Átmeneti gondozás – célszerű, vagy ideális elképzelés. Módszertani kézikönyv. Kapocs könyvek 8. Budapest.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény

259/2002. (XII. 18.) Korm. Rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről

133/1997. (VII. 29.) Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

257/2000 (XII.26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról (1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról)

235/1997 (XII.7.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekekről

331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

8/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról

8/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról

891/E/2002. AB határozat

9. Fogalommagyarázatok

Esetvivő: Az átmeneti gondozást nyújtó szolgáltatás családgondozója

A protokollban szereplő többi fogalom magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu)

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. A családok átmeneti otthonában elhelyezett család tervezetlen intézményből való kikerülésének egyik formája, amikor a szülő veszélyeztető magatartása miatt a gyermek családból való kiemelésére szükséges javaslatot tenni. A jelenlegi szabályozás szerint ilyen esetben a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére kell a szakembereknek javaslatot tenni.

Javaslat: Szakmai szempontból a gyermek legjobb érdekét szolgálná átmeneti nevelésbe vétele, hiszen így nem kerülne sor viszonylag rövid időn belül újabb és újabb elhelyezési helyszínre. A gyermek szemszögéből az a legmegfelelőbb, ha a lehető legkevesebb változás történik az életében, mely a biztonságát veszélyeztetné. Ugyanakkor az elhelyezési döntés meghozataláig a családok átmeneti otthona képes a gyermek felügyeletére, és a veszélyeztető tényezők kiküszöbölésére. A szülőknek pedig lehetősége van életvitelük, élethelyzetük olyan változtatására, mely lehetővé teszi gyermekük további nevelését.

2. A férőhelyek számát szakmailag indokolt volna nem férőhelyszámban, hanem családszámban meghatározni, hisz az aktuálisan elhelyezhető személyek száma attól függ, hány családot alkotnak, ugyanis minden család külön szobában helyezendő el.

Javasoljuk, hogy a jogszabály tegye lehetővé, hogy a válsághelyzetben levő várandós anyán kívül a születendő gyermek apját is szigorú feltételek mellett (stabil párkapcsolat, korábban az apa részéről tett teljes körű apai elismerő nyilatkozat, „közös” válsághelyzet) fogadhassa a családok átmeneti otthona, de csak abban az esetben volna elhelyezhető az apa is családok átmeneti otthonában, amennyiben az elhelyezés a születendő gyermek érdekét szolgálja.

3. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.